

Kloosterkerk – 31 oktober 2021
23^e zondag na Pinksteren
Gedachtenis van de gestorvenen
Psalm 23 en Romeinen 8:35-39
Cantate BWV 109 ‘Ich glaube, lieber Herr, hilf meinem Unglauben’
ds. Marja Flipse

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via https://youtu.be/jo_gx1yWRJs

Gebed om ontferming

In dit huis, deze morgen
krijgen woorden vleugels
wordt muziek een mantel van troost
en stilte een plek om te schuilen.
Wat is het broodnodig
om te ontkomen
aan de banaliteit van alledag
om de schoonheid te zoeken
die alles ordent en doet oplichten
om een open plek te vinden
waar we met naam en toenaam
mogen benoemen
wat en wie ons op het hart ligt.
Dat geen klank verloren mag gaan
geen naam, geen mens
dat elke herinnering
net zo kostbaar mag zijn voor U
als voor ons,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

In dit huis, deze morgen
mag alles en iedereen er zijn:
het vertrouwen en de twijfel
de nabijheid en de onbereikbaarheid
het verlangen en de schroom
de troost en de leegte
de dankbaarheid en de spijt
alles wat onzeker maakt
wat onaf is, gevoelig, rauw,

ontreddering en pijn
die zorgvuldig verborgen blijven
onder maskers en drukte -
hier vindt alles een plaats
waar het voor even waar mag zijn
opgemerkt en vastgehouden
begrepen en gezien.
Dat wij ons mogen overgeven
durven om eens niet alleen te zijn
ons laten wiegen op de tijd
die hier zo dicht
aan eeuwigheid raakt,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

In dit huis, deze morgen
valt het licht binnen
en overvalt ons ook het donker:
de schaduwen die over ons vallen
en die wij vanbinnen meedragen
de lichtende voorbeelden
waar we ons aan kunnen optrekken
de duistere kanten van het verleden
hoop voor de toekomst
dreigende wolken
van zwaar weer in het verschiet
de overrompelende goedheid
en complexiteit van de schepping
de situaties die ons voorstellingsvermogen
te beangstigend en sinister zijn.
Dat wat goed was
van blijvende waarde mag zijn
wat kostbaar is
gekoesterd mag worden
wat potentie heeft
mag ontluiken en opbloeien,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

In een van mijn favoriete miniseries
trekt de hoofdrolspeler zich na een zwaar verlies
helemaal terug in zijn eigen wereld, een fantasiewereld.

Zijn rituelen van afscheid nemen
voert hij helemaal alleen uit, zonder zijn familie,
met een koptelefoon op:
ieder jaar verdwijnt er een kledingstuk in de rivier, eentje maar,
want loslaten gaat maar met één t-shirt tegelijk.

Op een dag, zittend op het strand naast een wildvreemde,
kijkend naar de golven,
moet hij toch zijn verhaal kwijt. Hij zegt:

“Rouw is op maat gemaakt.
Het is van jou, en van niemand anders.
Rouw is bovenal eenzaam.”

Toen ik dat hoorde, dacht ik, goh ja.
Dat kwam binnen. Op maat gemaakte rouw.

Dat realiseer je je niet altijd
als je je bezighoudt met de rituelen
waarin wij onze toevlucht nemen
na een overlijden.

De blijken van medeleven, de bloemen en kaarten,
de rouwadvertenties en afscheidsdiensten,
de familie en vrienden die je al tijden niet gezien hebt,
maar die er juist dan zijn.

We halen de herinneringen op,
vertellen elkaar de anecdotes,
houden de belangrijke data in ere,
gedenken.
We slepen elkaar erdoorheen, samen.

En toch is het waar.
Gedeelde smart mag dan misschien halve smart zijn,
maar sommige smart valt niet te delen.
Die is van jou en jou alleen.

Op maat gemaakt.
Eenzaam.

Het treft mij hoe vaak en hoe intuïtief
mensen naar Psalm 23 grijpen
als het er echt toe doet.

Een psalm die nou niet direct dicht
bij onze dagelijkse belevingswereld staat,
als moderne, veelal toch stadsmensen,
met zijn beelden van grazige weiden en stille wateren,
heuvels en dalen, een herdersstaf,
olie op het hoofd en overvolle bekers
en knarsentandende vijanden.

En toch werken ze, die beelden.
Niet op het niveau van uitleg en antwoord,
van het waarom en hoe -
maar juist doordat ze onze wondere tocht door het leven
op een andere, intuïtievare manier duiden.
Als een universele ervaring
waarin we niet alleen zijn.

En toch, juist,
is het die eerste persoon enkelvoud die het hem doet.
'De Heer is mijn herder.'

In het gebed van Jezus
waar door de eeuwen heen
zo'n verbindingskracht van is uitgegaan,
het Onze Vader, dat later in deze dienst zal klinken,
komen we niet onder het collectief uit.

Jezus had dat goed in de smiezen -
dat het nodig is,
zelfs als je thuis in je eentje bidt,
om verbinding te blijven houden met de ander,
om niet uit de wereld te stappen
waar je zo'n onmisbaar deel van uitmaakt.

Onze Vader,
maar mijn Herder.
De twee gezichten van de Ene

die ons op zoveel manieren weet te vinden
en te raken
en een beroep op ons doet.

Als er ergens in de bijbel teksten zijn
die een oproep aan ons doen
om radicaal eerlijk te zijn,
tegenover onszelf en tegenover de Eeuwige,
dan zijn het de psalmen wel.

Wie de psalmen zingt
- want de psalmen lezen
is eigenlijk maar een tweederangsactiviteit -
die stapt uit het rijk van het hoofd, van het dogma, van de logica,
en uit zich rechtstreeks vanuit de emotie,

vanuit die plek waar je een brok in je keel voelt,
vlinders in je buik,
een steen op je maag,
een vuur in je binnenste.
Waar je bij je lurven wordt gepakt.

Het zijn oeroude woorden
die ver van ons af zouden moeten staan
qua tijd en plaats en cultuur.

Maar in de psalm van de Herder
loop ik door het donkere dal.
Het is mijn dal, mijn tocht, mijn donker.
Er resoneert iets vanbinnen.

Dit donker,
dat zo ondeelbaar helemaal van mij is,
is al door iemand gekend en benoemd.

Natuurlijk ben ik niet het enige schaap wat daar loopt.
Een herder kan zijn brood niet verdienen
met het hoeden van één schaap;
die leidt een kudde.

Ik weet heus wel dat ik niet de enige ben
die door een diep dal gaat.
Dat mijn ervaring universeel is.

Elke minuut van elke dag sterven er mensen
en komen er mensen ter wereld.

Maar die ene.
Die ene die plotseling mijn hele wereld is.
Die ene,
zonder wie mijn hele wereld instort.
Die hoge bergtop van stralend geluk
en dat diepe dal van moederziel alleen zijn -
daar loop ik.
En mijn herder ziet het en weet het
en is erbij.

‘Al ga ik door een donker dal,
het dal van de schaduw van de dood...’
In dat dal is het eenzaam.
Wie er ook bij is - mijn dierbare, die ene, is er niet bij.
Niets en niemand kan die leegte vullen.
Met die leegte aan mijn zij moet ik verder.
Met die dierbare leegte die ook niet gevuld *mag* worden,
met die naam die niet overstemd mag raken.

Ik heb vroeger wel gebeden met en voor mensen die rouwden,
‘vul de leegte van hun gemis met uw aanwezigheid’.
En dat vonden mensen mooi; dat gaf troost,
dat God in die leegte zou stappen
en dat het daar dan minder kil zou worden
en het niet zo erg meer zou echoën.

Maar nu denk ik - nee,
vul die leegte nou maar niet.
Wees om die leegte heen, goede Herder,
en help die dragen.

Maar houd die ruimte in ere
waar diegene niet meer is
waar die ene voor altijd een naam heeft
die ruimte nodig heeft om te kunnen klinken.

Voordat we in deze dienst ruimte maken
waarin de namen mogen klinken van wie gestorven zijn
horen we Bach's cantate 109.

Die cantate maakt zelf ook ruimte.
Ruimte voor tegenstrijdige emoties,
voor weten en niet weten,
voor momenten van zekerheid en momenten van twijfel.

Ruimte voor de paradox
die al meteen in het openingskoor wordt uitgesproken
en door de muziek net zo losjes en toch stevig gedragen wordt
als ware het een volstrekt logische uitspraak:
'Ik geloof; kom mij ongelooft te hulp.'
Muziek kan dat.

Die uitspraak,
'ik geloof; kom mijn ongelooft te hulp,'
is van een naamloze man in het evangelie naar Markus
die helemaal ten einde raad is
omdat zijn zoon doodziek is en niemand hem kan helpen.

Wie weet gaat er in hem iets dergelijks om
als straks in het recitatief en de aria van de tenor:
hoop en vrees die over elkaar buitelen
als hij Jezus tegenkomt,
van wie gezegd wordt dat hij mensen redt.

- Zou het?
- Nee, laat je nou geen valse hoop aanpraten.
- Maar het moet!
- Maar wat als het niet lukt?

Al die gevoelens mogen bij elkaar komen
in die ene uitspraak,
'ik geloof; kom mijn ongelooft te hulp!'
En daar mogen ze naast elkaar blijven staan.

Want wie zichzelf recht in de ziel durft te kijken
en de Eeuwige recht in de ogen,
die durft met paradoxen te leven -
moet er wel mee leven.

Jezus; de vader en zijn zieke zoon;
Bach; de musici van vanmorgen;
bij hen mag er spanning zijn,
tussen hoop en vrees,

hoeft er geen oplossing te komen
in de zin van een uitweg -
alleen in de zin
van een troostend slotakkoord.

En wijzelf, met al ons verlangen en verdriet?
Wij mogen die ruimte nemen
waarin we heen en weer geslingerd worden
tussen alle emoties die met ons aan de haal kunnen gaan,
en juist daarin mogen we rust vinden.

Niet de rust van dooddoeners en holle clichés,
maar de rust van het door de diepte gaan,
door het donker, door de leegte
en weten: toch is het goed.

Dit is mens zijn.
Dit is pijn en dit is liefde.
Dit is: ondanks alles nooit alleen.

Gebeden

Eeuwig aanwezige,
wij danken U voor wie we niet meer zien
met wie we hebben gelachen en gehuild
van wie we zoveel hebben mogen ontvangen
en aan wie we zoveel hebben kunnen geven.

Wij bidden voor wie afscheid hebben moeten nemen -
plotseling of eindelijk
te vroeg, te snel,
rustig, woedend, vredig, of in shock.
Voor hen voor wie de toekomst
veel te open ligt
voor wie de muren op zich af ziet komen
voor wie geen houvast vindt.

Dat we mild voor onszelf mogen zijn
en voor elkaar
als er dingen ongezegd of ongedaan bleven
als we te laat waren en kansen misten
of te snel waren met ons oordeel.

Voor wie de luxe niet gegund is
hun geliefden in rust te gedenken
voor wie geen veilige plek kunnen vinden
om de namen van hun dierbaren te laten klinken
voor wie een levensfase niet kunnen afsluiten
en door moeten zonder afscheid te nemen.

Voor wie een geliefde verloor aan corona
of in coronatijd
voor verliezen die des te zwaarder werden
door een gebrek aan steun en contact.

Dat wij de toekomst tegemoet mogen leven
met hoop en vertrouwen
met de dromen en behoeftes van jongere generaties
voor ogen
met de moed om los te laten wat ons en hen tot last is
en voort te bouwen op wat goed is.

Dat U erbij mag zijn
als de grote vragen aan de orde komen
van leven en dood
van hoe samen verder;
dat U erbij mag zijn
op de klimaatop in Glasgow
en op alle plaatsen
waar het gaat over onze toekomst.

Dat wij ons mogen laten dragen
door al het goede en het schone
dat ons met U verbindt
door de muziek die ons ook vandaag weer
uittilt boven de wirwar van onze gedachten
en de draaikolk van onze gevoelens
en lucht geeft - dank daarvoor.

Wij bidden voor (...)
en voor iedereen die geconfronteerd wordt
met de broosheid van het lichaam
en de kwetsbaarheid van het leven;
voor de momenten waarop de dingen
iets van hun zelfsprekendheid verliezen

en de schrik ons om het hart slaat,
dat we dan weer grond onder de voeten mogen voelen.

Mag er in de stilte van dit moment
een plek zijn voor alle namen:
de namen die hier klonken
namen die niet meer worden uitgesproken
maar nog dagelijks klinken in het hart
namen die rondzwerven
totdat iemand ze opdiept en gedenkt
namen van hen
die ze maar zo kort mochten dragen
namen die bekend zijn bij U alleen.

In stilte horen wij ze
in het licht van uw naam:
Ik zal er zijn.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*